

Circular 2/2011, sobre el Codi ètic dels professionals de l'execució penal a Catalunya

No hi ha dubtes que el dret a la llibertat és un dels drets fonamentals més important de les persones, pilar del respecte de la dignitat humana i del lliure desenvolupament de la seva personalitat. Conseqüentment, la privació de llibertat representa un fet força transcendental per a la vida humana, atès que suposa una limitació d'aquest dret i un sacrifici d'altres drets, principis i valors fonamentals que la Constitució reconeix i garanteix a totes les persones.

En aquest sentit, l'Administració pública competent en matèria d'execució penal, en la mesura que és l'encarregada de fer complir les penes i mesures penals privatives de llibertat imposades per les autoritats judicials, i és coneixedora que l'execució d'aquestes implica, indefectiblement, una afectació substancial del dret a la llibertat, ha de garantir que es compleixin de la manera establerta per la Constitució i les lleis. En aquest sentit, l'article 25.2 de la norma suprema estableix dues orientacions clares a tenir en compte, com són la reeducació i reinserció social de les persones condemnades, d'una banda, i el reconeixement de llurs drets fonamentals, tret dels que es vegin expressament limitats pel contingut de la sentència condemnatòria, el sentit de la pena i la llei penitenciària, d'una altra.

L'Administració de la Generalitat de Catalunya, mitjançant el Departament de Justícia, unitat administrativa competent per a l'execució penal a Catalunya, aplica, com no pot ser d'una altra manera, les previsions contingudes no únicament a la Constitució, sinó també a la Llei orgànica 1/1979, de 26 de setembre, general penitenciària, al Reglament penitenciari, aprovat mitjançant el Reial decret 190/1996, de 9 de febrer, a la Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors, així com les resolucions judicials corresponents. Cal evidenciar que les disposicions esmentades es complementen amb les regulacions de caràcter internacional, adreçades als estats membres per tal que procurin que el personal encarregat de l'execució de les penes i mesures penals privatives de llibertat desenvolupin llurs funcions amb els màxims estàndards d'honoradesa, neutralitat i respecte envers les persones sotmeses al poder punitiu de l'Estat. En aquest sentit, només a títol exemplificatiu, cal esmentar les Regles mínimes per al tractament dels reclusos, aprovades pel Primer Congrés de les Nacions Unides sobre Prevenció del Delicte i Tractament del Delinqüent, l'any 1977, les Normes penitenciàries europees, adoptades pel Comitè de Ministres del Consell d'Europa [Rec(2006)2], la Recomanació del Consell d'Europa R(97) 12 (pel que fa a l'àmbit dels infractors adults); i la Recomanació (2008) 11 del Comitè de Ministres del Consell d'Europa sobre Regles europees per a infractors juvenils sotmesos a sancions i mesures (respecte de la justícia juvenil).

Incorporades a la legislació espanyoles, les directrius europees en matèria d'execució de penes i mesures penals privatives de llibertat, cal donar un pas més i adoptar els instruments adients en l'àmbit de la deontologia professional per tal que els professionals competents en matèria d'execució penal duguin a terme les funcions que l'ordenament jurídic els atribueix conformement amb aquelles, i a l'efecte de garantir un servei públic d'execució penal en un estat democràtic de dret amb uns nivells adequats de transparència, objectivitat, eficàcia i eficiència.

Tanmateix, la Llei 7/2007, de 12 d'abril, de l'Estatut bàsic de l'empleat públic, recull per primer cop en el nostre ordenament jurídic una regulació general dels deures bàsics dels

empleats públics fonamentada en principis ètics i en les bones pràctiques dels professionals de l'Administració, reforçant una cultura administrativa orientada vers l'eficiència i l'eficàcia, com són els principis d'objectivitat, integritat, neutralitat, confidencialitat, exemplaritat, dedicació al servei públic, austeritat i respecte per la igualtat entre homes i dones, entre d'altres. A més, els principis i regles de conducta previstes en aquesta llei informen la interpretació i l'aplicació del règim disciplinari dels empleats públics. Cal advertir que el personal que presta serveis en les diverses unitats i equipaments d'execució penal no és aliè a les disposicions de caràcter bàsic que afecten els empleats públics de les administracions públiques, motiu pel qual li són d'aplicació les previsions sobre el codi de conducta de la llei esmentada.

Difícilment una disposició de caràcter intern pot regular l'exercici ètic d'una professió, atès que l'ètica enllaça molt de prop amb el món dels valors i dels principis; això no ha d'impedir, però, que l'Administració pública declari i posi de manifest quin és el seu compromís, com a organització, en l'execució del servei públic de l'execució penal, envers la societat a la qual, en definitiva, serveix.

De fet, aquesta ha estat la voluntat del Departament de Justícia en el marc del servei públic d'execució penal. Arran del Congrés Penitenciari Internacional, organitzat conjuntament pel Ministeri de l'Interior del Govern d'Espanya i pel Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, amb el suport del Consell d'Europa, sota el lema *La funció social de la política penitenciària*, dut a terme l'any 2006 a Barcelona, el Departament de Justícia va acordar, en el Pla de mandat per al període 2007-2010, l'elaboració d'un document per al desenvolupament d'un codi ètic dels professionals de l'execució penal a Catalunya. Aquest document havia de mostrar el compromís de l'Administració pública d'execució penal de Catalunya en el desenvolupament del servei públic encomanat per les disposicions vigents, tant vers la ciutadania com les persones amb qui manté una relació de subjecció especial.

Amb aquest objectiu es dicta la present Circular, com a instrument que ha de venir a recollir els principis ètics i de compromís personal que ha d'impregnar el servei públic d'execució penal en un estat democràtic de dret, i mitjançant el qual el Departament de Justícia pretén dotar l'organització de les eines necessàries per acomplir les previsions de l'article 25.2 de la Constitució, i que l'execució de les penes i mesures penals privatives de llibertat s'orientin cap a la reeducació i reinserció social de les persones condemnades, en un context democràtic inspirat en el respecte envers la dignitat humana com a fonament de l'ordre polític i la pau social.

L'article 136 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya atorga a la Generalitat la competència exclusiva sobre l'ordenació i l'organització de la funció pública; l'article 166.3 del mateix text determina que correspon a la Generalitat, en matèria de menors, la competència exclusiva que inclou, en tot cas, la regulació del règim de la protecció i de les institucions públiques de protecció i tutela dels menors infractors, respectant la legislació penal; i, així mateix, l'article 168.1 estableix la competència exclusiva de la Generalitat de la legislació de l'Estat en matèria penitenciària.

D'altra banda, atès allò que disposa l'article 16 de la Llei 13/1989, de 14 de desembre, d'organització, procediment i règim jurídic de l'Administració de la Generalitat de Catalunya, en concordança amb l'article 60 del Decret 333/2011, de 3 de maig, de reestructuració del Departament de Justícia, que preveu que correspon a la Direcció General de Serveis Penitenciaris promoure el desenvolupament del sistema d'execució penal en els centres penitenciaris, així com, entre d'altres, i pel que interessa, dirigir els recursos humans i econòmics corresponents en els àmbits dels serveis penitenciaris, l'execució penal a la comunitat i la justícia juvenil, en els termes del Decret.

Un cop vist tot això, amb els antecedents exposats i els treballs que s'han dut a terme des d'aquesta Direcció General de Serveis Penitenciaris, es considera adient dictar la present Circular; per tant,

Resolc:

Primer. Aprovar la present Circular així com l'annex que s'hi adjunta, que conté el *Codi ètic dels professionals de l'execució penal a Catalunya*, per tal que aquestes disposicions siguin assumides a les unitats i equipaments d'execució penal a Catalunya.

Segon. Disposar que aquesta Circular i l'annex esmentat es llegeixi en la primera reunió del Consell de Direcció o òrgan de govern corresponent que tingui lloc després de rebre-la en la unitat o equipament d'execució penal, perquè se'n tingui constància i se'n prengui coneixement, i que se'n faci la difusió que correspongui entre la totalitat del personal que, en cada cas, hi presti serveis.

Tercer. Disposar que les persones titulars de les unitats directives corresponents en cada cas impulsin i promoguin instruments de mediació administrativa, com a mecanisme de prevenció i de creació d'un entorn ètic, en el marc de la resolució de conflictes en les relacions entre els professionals de l'execució penal i/o l'Administració competent, sens perjudici dels mecanismes administratius i/o judicials que hi hagi.

Quart. Disposar que els òrgans competents de les unitats directives afectades, incloquin una clàusula, pacte o acord, dins dels instruments de cooperació i col·laboració que estableixi amb fundacions, associacions i organitzacions de caire públic i/o privat, entitats i associacions de voluntaris, per a l'acompliment de les seves finalitats, que faci esment de la necessitat i conveniència que les persones que integren aquestes entitats assumeixin i compleixin les previsions que es recullen al Codi ètic que ara s'aprova.

Cinquè. Crear una Comissió de seguiment, a la qual correspon de manera específica la vigilància del grau de compliment d'aquest Codi ètic, així com la formulació de les propostes que resultin necessàries per a l'eradicació dels comportaments que denotin corrupció personal, i l'optimització de les actituds ètiques, en l'àmbit d'actuació d'aquesta Direcció General.

Aquesta Comissió està formada per sis membres, designats per la Direcció General de Serveis Penitenciaris, de conformitat amb la composició següent:

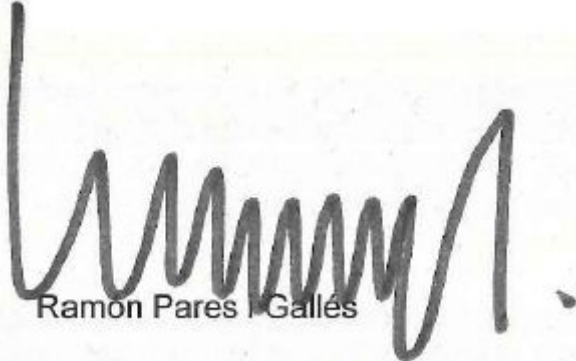
- a) una persona d'entre els professionals de la Direcció General de Serveis Penitenciaris, que n'ha d'ocupar la presidència;
- b) una persona d'entre els professionals de la Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil;
- c) una persona adscrita al Servei d'Inspecció, de la Direcció General de Serveis Penitenciaris;
- d) una persona representant sindical de les persones treballadores al servei d'aquesta Administració competent en matèria d'execució penal;
- e) un/a director/a d'un equipament d'execució penal;
- f) una persona integrant de la part social de la Taula de Participació Social.

La participació en aquesta Comissió té caràcter gratuït.

Sisé. Acordar que aquesta Circular i l'annex esmentat entrin en vigor al dia següent de la seva signatura.

Barcelona, 10 de novembre de 2011

El director general de Serveis Penitenciaris

Ramon Pares Galés

Annex

Codi ètic dels professionals de l'execució penal a Catalunya

L'article 136 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya atorga a la Generalitat competència exclusiva sobre l'ordenació i l'organització de la funció pública. D'acord amb l'article 166.3 de l'Estatut correspon a la Generalitat, en matèria de menors, la competència exclusiva que inclou, en tot cas, la regulació del règim de la protecció i de les institucions públiques de protecció i tutela dels menors infractors, respectant la legislació penal. Així mateix, d'acord amb l'article 168.1 correspon a la Generalitat la competència executiva de la legislació de l'Estat en matèria penitenciària.

El present Codi ètic dels professionals de l'execució penal a Catalunya parteix d'un seguit de pressupòsits, tant d'ordre jurídic, polític com social, la finalitat dels quals és la d'ordenar un model de l'execució penal concret en el si d'una societat amb unes particularitats determinades.

No hi ha dubtes que la privació de llibertat és un dels fets més transcendents per a la vida humana, atès que constitueix una limitació d'un dret fonamental, com també un sacrifici d'altres drets, principis i valors fonamentals que la nostra Constitució reconeix i garanteix a totes les persones.

En aquest sentit, la Llei orgànica 1/1979, de 26 de setembre, general penitenciària, constitueix la primera disposició amb rang de llei –i llei orgànica, a més-, en el nostre ordenament jurídic que regula l'estatut jurídic de les persones recluses. I cal dir, primera llei tant en sentit cronològic després de la Constitució de 1978, com d'oportunitat, atès que s'hi va voler expressar el sentiment de rebuig a una situació jurídicopolítica immediatament anterior de la història d'Espanya, per representar el punt de partida en un nou marc constitucional de respecte als drets fonamentals i les llibertats públiques de totes les persones.

D'altra banda, s'ha de dir que el Codi penal ha estat l'instrument normatiu per excel·lència que, en cada moment històric, ha delimitat amb tota claredat els pressupòsits de la manifestació més greu del poder coactiu de l'Estat, sovint fonamentada en la privació de llibertat com a reacció penal, tot i que donant cabuda cada cop més a altres formes de tractament de la infracció penal.

Se'n desprèn, doncs, que el compliment de les penes i les mesures penals privatives de llibertat afecta de manera substancial el dret fonamental a la llibertat. És per això que l'acció de les autoritats i dels diversos operadors que, d'una manera o d'una altra, incideixen i intervenen en aquesta situació s'ha adreçat, en una part important, a intentar afavorir i garantir el respecte i el gaudiment de tots els drets polítics, civils, culturals, socials i econòmics dels homes i les dones que es troben privats de llibertat, en la mesura que això sigui compatible amb el compliment de les penes i les mesures imposades.

II

És important citar, quant als instruments normatius que incideixen en aquesta matèria, en primer lloc, la Declaració Universal dels Drets Humans, de 10 de desembre de 1948 [Resolució de l'Assemblea General de les Nacions Unides 217 A (iii)], el preàmbul de la qual conté un manament adreçat principalment als estats membres, a fi que tant els individus com les institucions promoguin, mitjançant l'ensenyament i l'educació el respecte pels drets i llibertats que s'hi recullen, i que assegurin, amb mesures progressives de caire nacional i internacional, el seu reconeixement i aplicació universals i efectius.

En aquesta línia, d'entre els instruments jurídics que tracten aspectes més vinculats a l'execució de mesures penals i penes privatives de llibertat, cal fer referència a les Regles mínimes per al tractament dels reclusos, aprovades pel Primer Congrés de les Nacions Unides sobre Prevenció del Delicte i Tractament del Delinqüent, aprovades el 13 de maig del 1977, que té com a objecte l'establiment dels principis i les regles d'una bona organització penitenciària i de la pràctica relativa al tractament dels reclusos.

De la mateixa manera, cal esmentar les Normes penitenciàries europees, adoptades pel Comitè de Ministres del Consell d'Europa, l'11 de gener de 2006 [Rec (2006) 2], que recullen un conjunt de principis comuns relatius a l'execució de les penes privatives de llibertat i per al tractament dels reclusos, amb la finalitat que aquests principis tinguin una influència directa en les diverses opcions de política penitenciària.

D'una manera més específica, s'ha de citar la Recomanació del Consell d'Europa R(97)12, sobre el personal que executa sancions i mesures, text al qual es recorda als estats membres la importància que té precisar les bases ètiques de la tasca que du a terme el personal encarregat de l'aplicació de les sancions i mesures penals. I aquesta Recomanació s'acompanya també d'un annex sobre directrius europees per a l'elaboració de principis directors ètics nacionals relatius al personal encarregat d'executar sancions i mesures penals, tant des d'un punt de vista més general, en primer lloc, com en relació amb els encausats, preventius o sentenciats, de manera més particular, en segon lloc.

També s'ha d'esmentar la Recomanació (2008)11 del Comitè de Ministres del Consell d'Europa sobre Regles europees per a infractors juvenils sotmesos a sancions i mesures, adoptades en data 5 de novembre del 2008. En aquesta Recomanació, a l'apartat dedicat al personal que s'encarrega de l'execució de les mesures penals imposades als menors, es preveu que els estats membres hauran d'establir en un document formal una política integral quant a aquest personal. Una política que haurà d'especificar, al seu torn, els estàndards ètics fonamentals que aquest personal ha d'adoptar, amb una previsió expressa del mecanisme efectiu que pertorqui per tal d'abordar-ne la vulneració.

III

Al nostre context normatiu nacional, trobem diversos instruments que reconeixen el conjunt dels drets i llibertats fonamentals de les persones, com també aquells mecanismes

necessaris que en garanteixen i faciliten l'exercici pacífic, d'una banda; i aquells altres destinats a establir els límits i conseqüències de les conductes que els vulneren, de l'altra.

D'aquesta manera, com a referents principals que cal tenir en consideració, n'hi ha prou amb esmentar la Constitució espanyola, com a norma fonamental i de més alt reconeixement dels drets i llibertats fonamentals de totes les persones, privades o no de llibertat. Cal tenir present també la Llei orgànica 1/1979, de 26 de setembre, general penitenciària, la qual, a l'article 3, fa un reconeixement explícit, en el marc de l'activitat penitenciària, del respecte als drets i les llibertats de les persones internades a presó; com també la Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors, en referència als menors infractors penals, segons la qual les persones a les quals s'aplica aquesta llei gaudeixen de tots els drets reconeguts a la Constitució i a l'ordenament jurídic.

Quant als instruments normatius de protecció dels drets i llibertats fonamentals, cal esmentar necessàriament el Codi penal de 1995, text que ha donat una especial tutela als drets fonamentals i amb el qual s'ha intentat dissenyar, posant-hi una atenció especial, el recurs a l'instrument punitiu allà on és en joc l'exercici de qualsevol d'aquests.

D'altra banda, cal no oblidar que, en consideració al fet que la majoria dels professionals que presten els seus serveis a l'Administració competent en matèria d'execució penal es troben sotmesos a una relació de subjecció especial, s'han de tenir presents les disposicions contingudes en les normes que regulen el règim estatutari de la funció pública.

És del tot imprescindible destacar que la Llei 7/2007, de 12 d'abril, de l'Estatut bàsic de l'empleat públic, en relació amb allò que en aquests moments interessa, per primer cop al nostre ordenament, recull una regulació general dels deures bàsics dels empleats públics fonamentada en principis ètics i en les bones pràctiques dels professionals de l'Administració, generant i reforçant alhora una cultura administrativa orientada envers l'eficàcia i l'eficiència, com són els principis d'objectivitat, integritat, neutralitat, confidencialitat, exemplaritat, dedicació al servei públic, austeritat i respecte per la igualtat entre homes i dones, entre d'altres. De la mateixa manera, perfilen el límit de l'actuació lícita dels empleats públics, la transgressió o vulneració del qual pot comportar l'exigència de responsabilitat disciplinària i, fins i tot, penal.

Quant a l'àmbit de l'execució penal d'adults, pel Decret 329/2006, de 5 de setembre, es va aprovar el Reglament d'organització i funcionament dels serveis d'execució penal a Catalunya, amb la finalitat d'establir l'estructura orgànica i funcional dels centres penitenciaris de la Generalitat de Catalunya, així com l'organització i el funcionament de la resta de serveis d'execució penal. D'acord amb el que s'hi estableix, al personal regulat en el Reglament esmentat li són d'aplicació les lleis sobre la funció pública de l'Administració de la Generalitat de Catalunya i la resta de normes reguladores del personal al servei de l'Administració de la Generalitat amb les particularitats que s'hi estableixen. Per tant, aquest personal, així com el que està al servei de l'Administració de la Generalitat en l'àmbit de l'execució penal de menors, no és aliè a les disposicions de caràcter bàsic que afecten els empleats públics de les administracions públiques.

IV

Tenint en compte aquests antecedents normatius, es pot concloure que l'observació sistemàtica de diversos estàndards de comportament ètic a l'Administració competent en l'execució penal constitueix una font de valor estable i un requeriment indispensable per preservar el principi de confiança legítima dels ciutadans en les seves relacions amb la comunitat.

Aquest Codi ètic del personal d'execució penal a Catalunya desenvolupa i defineix els fonaments del compromís ètic que el Departament de Justícia entén que ha de tenir qualsevol règim d'execució penal, i les pautes d'actuació necessàries perquè la integritat de l'organització es manifesti en les relacions entre els diversos actors de la comunitat d'execució penal, tutelada mitjançant els instruments adients per vetllar pel compliment del Codi, i de promoure les accions necessàries per preservar d'una manera eficaç la integritat organitzativa en el seu conjunt.

L'aplicació apropiada del Codi ètic requereix que les persones obligades a respectar-lo i a complir-lo hi han d'estar familiaritzades i coincidir amb el seu contingut; també demana que sigui interioritzat mitjançant un procés formatiu adient i des d'una interpretació èticament sensible dels preceptes constitucionals i legals, sense que s'imposin unes conductes que puguin atemptar contra la pròpia autonomia moral del servidor públic. L'ètica sorgeix en la interioritat d'una persona com a resultat de la seva pròpia reflexió i elecció, però respon a criteris de comportament que es basen en una concepció ideològica de contingut democràtic, inspirada en el respecte a la dignitat humana i els drets que li són inherents, com a fonament de l'ordre polític i de la pau social.

Les disposicions del Codi ètic concreten les màximes de conducta des de criteris d'autoritat que es basen en la persuasió, la influència i la motivació en relació amb els seus destinataris, i responen a estímuls purament deontològics i axiològics, coadjuvats per l'apel·lació a la qualitat en el servei públic d'execució penal, a l'excel·lència en la seva prestació i al valor constitucional de "dignitat humana", com a fonament ètic i públic en les relacions entre l'Administració i la ciutadania. Qualsevol visió estratègica del que ha de ser l'Administració pública d'execució penal ha de trobar uns límits que no es poden traspassar en el respecte a uns valors identificables per la majoria social, i que responguin al manament d'una ètica pública de continguts universals, juntament amb uns criteris instrumentals proporcionals i raonables amb els quals cal fonamentar les decisions dels funcionaris públics.

Els empleats de l'execució penal, com a representants de l'interès públic encomanat, han d'actuar en l'exercici de les seves funcions d'acord amb la Constitució i la resta de l'ordenament jurídic, i ajustar les seves actuacions als principis ètics i de conducta que es desenvolupen en aquest Codi, com també ho han de fer tots els qui cooperen amb l'Administració competent en matèria d'execució penal.

El concepte d'autoritat del Codi es deriva de la seva funció indirecta de garantia dels drets fonamentals de la ciutadania, de les normes morals que defensa, reconegudes i acceptades per la societat, com a expressió dels valors i les aspiracions de la comunitat, de la qual no

poden separar-se les persones al servei de l'Administració d'execució penal de la Generalitat de Catalunya.

No es pot oblidar, a més, que les persones que estan subjectes al compliment d'una pena o mesura penal, sobretot, les que són privatives de llibertat, representen un col·lectiu vulnerable; i que a una part significativa, pendent encara d'un procés on es determini la seva possible responsabilitat penal, cal aplicar-li el principi de presumpció d'innocència. El mateix es pot dir quant a les persones internes a les unitats psiquiàtriques penitenciàries, que mereixen una atenció especial.

La humanització del treball és una garantia necessària per poder comptar amb servidors públics íntegres que, sense ignorar la realitat, han de saber resoldre els conflictes amb equitat i amb l'objectiu de satisfer els interessos col·lectius mitjançant un servei públic de qualitat. Cal facilitar una interiorització dels valors ètics per part dels treballadors, en la mesura que es reforcen els sistemes de reconeixement dels drets dels funcionaris, s'eliminen les diferències estructurals de l'organització administrativa i s'adopten mesures de promoció per als empleats públics, en un marc de deliberació plena i des d'una identitat plenament compartida.

Per això, tenint en compte la vinculació especial de caire jurídicopúblic dels funcionaris de l'àmbit de l'execució penal, com també la peculiaritat del servei públic que se'ls ha encomanat, el Codi ètic ha de cooperar per tal de resoldre tot un conjunt de situacions de les quals es deriva l'incompliment del deure de bona administració, i cal evitar que es concreti una actuació administrativa que provoqui situacions injustes per a les persones destinatàries, bé perquè no s'ha elaborat la millor decisió discrecional o estratègica, bé perquè l'aplicació estricta i rigorosa produeix un efecte no desitjat, o bé, en darrer lloc, perquè el dret no preveu determinades situacions en què, atesa la manca de concreció, permet que l'Administració pugui aplicar normes que resultin inadequades o insuficients.

V

Finalment, cal ressaltar que el text del Codi ètic ha estat fruit del treball d'una Comissió, creada per la Resolució JUS/3689/2008, de 2 de desembre (DOGC d'11.12.2008), formada per professionals provinents tant del món universitari, judicial, com de l'Administració pública, i amb la participació del món sindical, i constituïda per a elaborar les bases del que havia de ser un futur Codi deontològic dels professionals de l'execució penal a Catalunya. Els acurats treballs d'aquesta Comissió, però, van justificar a bastament el fet que, d'una banda, es canviï la denominació del text que s'aprova i, d'una altra, que el contingut d'aquelles Bases s'hagi transformat, en darrer terme, en les disposicions del mateix Codi ètic, entès com a mecanisme d'orientació i d'autoregulació en el qual s'expressen els valors, criteris i compromisos de l'Administració de l'execució penal i, per extensió, de totes les persones que hi estan vinculades.

Capítol I Disposicions generals

Base 1

Objecte

El Codi ètic dels professionals de l'execució penal a Catalunya (en endavant, el Codi ètic) té com a objecte l'establiment d'uns estàndards ètics de comportament en el personal d'execució penal a Catalunya, que responen a una concepció ideològica de contingut democràtic inspirada en el respecte envers la dignitat humana com a fonament de l'ordre polític i la pau social.

Base 2

Funció i ocupació pública d'execució penal

En referència al Codi ètic, s'entén com a "funció i ocupació pública d'execució penal" qualsevol activitat encaminada a la prestació i/o cooperació amb el servei públic d'execució penal, sigui o no de manera remunerada, que s'efectuï al si de l'Administració de la Generalitat de Catalunya, o del seu sector públic vinculat o dependent, en qualsevol dels seus nivells jeràrquics.

Base 3

Àmbit d'aplicació

1. Aquest Codi ètic és d'aplicació a totes les persones que duen a terme activitats dins dels serveis d'execució penal.
2. A les persones que no tenen la consideració d'"empleada o empleat públic" i que actuen dins dels serveis d'execució penal mitjançant una relació de caràcter humanitari, assistencial, professional i de voluntariat, les disposicions d'aquest Codi ètic els resulten d'aplicació en tot allò que no sigui inherent a la condició d'empleat públic.
3. En referència al Codi ètic, s'entén com a "empleada o empleat públic d'execució penal" qualsevol funcionari o funcionària de carrera, eventual, interí o interina i personal laboral al servei de l'Administració competent en matèria d'execució penal, en tots els seus nivells jeràrquics.

Base 4

Principis d'actuació

1. L'empleada o empleat públic d'execució penal ha de tenir una conducta proactiva, sensible, comprensiva i accessible cap als altres. Ha de transmetre credibilitat i seguretat al seu entorn, i facilitar la participació mitjançant el diàleg amb tots els agents de l'organització. En el seu tracte amb la resta d'empleats públics, amb les persones que compleixen penes i mesures

penals, i amb la resta dels ciutadans i ciutadanes, s'ha de comportar en tot moment amb respecte i correcció.

2. Els i les professionals de l'execució penal han d'assumir el paper de representants de l'interès públic, potenciar la idea de servei, mitjançant un compromís actiu en el compliment de les tasques que els han estat assignades legalment, a partir d'un marc eticojurídic. Cal que compleixin aquestes tasques mitjançant un judici de valors ètics, tal com es preveu en aquest Codi ètic, que permetin complir els objectius de l'organització, dins del respecte dels drets de tota la ciutadania.

Capítol II

Principis rectors institucionals

Base 5

Principis generals

1. El servei públic d'execució penal s'inspira en criteris de qualitat i d'excel·lència. Està adreçat a servir els interessos generals, amb ple respecte als drets fonamentals i llibertats públiques de la ciutadania, d'acord amb criteris de legalitat, justícia, equitat i eficiència, des d'una voluntat moderna i constructiva d'integració social, basada en el respecte pels valors democràtics i els cànons morals que facin respectable públicament aquest servei públic, i que garanteixi el reconeixement del prestigi social que correspon a aquesta funció.

2. La finalitat de la funció pública d'execució penal és la de garantir el compliment de les penes i de les mesures penals imposades, com també afavorir i garantir el respecte i el gaudiment de tots els drets polítics, civils, culturals, socials i econòmics dels homes i de les dones que es troben privats de llibertat, en els termes que preveu la Constitució i l'ordenament jurídic.

3. L'empleat públic d'execució penal, en l'àmbit de la seva relació de subjecció especial, du a terme la seva tasca amb les garanties, i dins dels límits establerts per la Constitució, l'Estatut d'autonomia de Catalunya i les lleis, amb la convicció plena que els drets de les persones que aconsegueixen penes i mesures penals només poden ser restringits quan així ho disposin les lleis.

4. L'empleada o empleat públic d'execució penal té el deure prioritari d'obediència i lleialtat institucional, al marge de qualsevol altre factor que expressi afectacions personals, familiars, corporatives, de clientela o de qualsevol altra mena, que atemptin contra aquest principi. Ha d'identificar en l'exercici de les seves funcions qualsevol situació que pugui arribar a afectar la seva objectivitat professional.

Base 6

Síndic de Greuges

1. El Síndic de Greuges de Catalunya, en qualitat de supervisor de l'activitat de les administracions, els organismes, les empreses i les persones a què fa referència l'article 78.1

de l'Estatut d'autonomia, és una institució que exerceix un control, no tan sols de legalitat sinó també de caire eticopúblic, en l'àmbit de l'execució penal, atès que actua des de criteris axiològics quan l'aplicació de les disposicions normatives comporta un resultat injust, contrari a l'ètica o perjudicial per als seus destinataris, tot això a fi de protegir i defensar els drets i les llibertats reconeguts a la Constitució i a l'Estatut d'autonomia de Catalunya.

2. L'empleada o empleat públic d'execució penal ha d'auxiliar el Síndic de Greuges en l'exercici de les seves funcions i competències.

Base 7

Ingrés a la funció i ocupació pública d'execució penal

L'accés a la funció i ocupació pública d'execució penal, s'ha de regir pels principis constitucionals d'igualtat, mèrit i capacitat i per la resta de principis que estableix la normativa vigent en matèria d'ocupació pública, i en particular en els procediments d'accés s'ha de garantir els principis d'agilitat i transparència en la gestió dels processos de selecció, i independència i discrecionalitat tècnica en l'actuació dels òrgans de selecció.

Base 8

Principi d'idoneïtat

L'ingrés i exercici en la funció i ocupació pública d'execució penal implica el coneixement d'aquest Codi ètic, així com també el seu compliment. La idoneïtat, entesa com a aptitud tècnica i legal, ha d'anar acompanyada d'una idoneïtat ètica per a l'accés i l'exercici de la funció pública.

Base 9

L'equitat

1. El concepte d'equitat, que prové en exclusiva de valors morals, s'incorpora al Codi ètic com a instrument d'aplicació necessari per als empleats públics de l'execució penal que han d'operar per mitjà del concepte de justícia.

2. En referència a aquest Codi ètic, s'entén l'equitat com a instrument d'interpretació de les normes i les disposicions, quan la seva aplicació produeix conseqüències injustes, contràries a l'esperit de la llei o desproporcionades, i el seu ús permet suplir les llacunes de la llei i altres disposicions quan un cas concret no ha estat previst pel dret positiu.

3. L'ús de criteris d'equitat mai no s'ha d'executar en frau de llei.

Base 10

Qualificació professional permanent

D'acord amb allò que s'estableix a la base 1, com a manera de potenciar la idea de servei a la comunitat i d'ampliar l'horitzó professional dels empleats públics mitjançant la responsabilitat, cal promoure la formació, l'aprenentatge i s'ha de fomentar la interiorització

de les conductes i valors morals reconeguts socialment que s'emmarquen dins de l'ètica de la correcció. Tot això, en la recerca, dins de l'àmbit jurídic o social, d'un coneixement operatiu del principi constitucional de la reeducació i reinserció social, que ha d'orientar tota la política d'execució penal de la Generalitat de Catalunya.

Capítol III

Principis i valors de la funció pública d'execució penal

Base 11

Igualtat efectiva i interdicció d'assetjament a la feina

1. L'empleada o empleat públic d'execució penal, en les seves relacions laborals, ha de mantenir el respecte i preservar la igualtat de tracte com a principis rectors del seu comportament, tant entre iguals, com entre superiors i subordinats. Cal establir models interns de conducta professional compatibles i no discriminadors amb la condició de gènere, edat, creences, orientació sexual i origen, o qualsevol altra condició o circumstància personal o social que afavoreixin l'eliminació d'aquells obstacles que impedeixen o impossibiliten aquests principis, i que facilitin el compromís per al seu assoliment. Tot el personal al servei de l'Administració competent en matèria d'execució penal ha de con viure de manera pacífica, i ha d'assumir les seves funcions des d'una identitat compartida.

2. Aquest Codi ètic proscriu qualsevol pràctica continuada o eventual que, tot i que no es trobi tipificada com a d'il·lícit penal o administratiu, presenti uns perfils identificables amb actes d'assetjament, violència, intimidació o de persecució, i que generi un entorn hostil que afavoreixi l'aparició d'aquesta mena de situacions.

3. A L'efecte d'assolir el principi d'igualtat efectiva a la feina, cal evitar aquells comportaments que suposin un obstacle, i en concret, l'assetjament sexual i l'assetjament per raons de gènere.

Base 12

Interessos propis i d'altri

L'empleada o empleat públic d'execució penal no ha d'influir en l'agilitació o resolució de tràmits o procediments administratius sense que la causa estigui justificada, i, en cap cas, quan aquesta actuació comporti un privilegi en benefici propi o del seu entorn familiar i social immediat, o quan suposi un detriment dels interessos de tercers.

Base 13

Avaluació i responsabilitat en la gestió

1. L'empleada o empleat públic d'execució penal ha d'actuar d'acord amb els principis d'eficàcia, economia i eficiència, i sempre ha de vetllar per l'assoliment de l'interès general i el compliment dels objectius de l'organització.

2. L'empleada o empleat públic d'execució penal ha d'actuar amb ple coneixement de les matèries sotmeses a la seva consideració, fer l'esforç necessari per complir els seus deures, i adoptar una autoreflexió crítica. Cal que assumeixi la responsabilitat de les decisions i actuacions pròpies i dels organismes als quals serveix, sens perjudici d'altres que se li puguin exigir legalment.

3. L'empleada o empleat públic d'execució penal ha d'evitar les accions que puguin suposar un risc per a la finalitat de la funció pública, el patrimoni de les administracions públiques o la imatge que la societat ha de tenir dels seus servidors.

Base 14

Principi de bona fe

L'empleada o empleat públic d'execució penal ha de tenir una disposició permanent per complir les seves atribucions d'acord amb el principi de bona fe.

Base 15

Compromís i dedicació

El desenvolupament d'una ocupació en l'àmbit de l'execució penal exigeix compromís i dedicació al servei públic, que s'han de dur a terme mitjançant un repartiment equitatiu i proporcional de les tasques, i una dedicació plena que, en cap cas, pugui comprometre l'exercici de la funció i ocupació pública d'execució penal, abstenint-se de conductes que en puguin comprometre la seva neutralitat, independència, imparcialitat i objectivitat en l'exercici del servei públic encomanat.

Base 16

Deure d'obediència

1. L'empleada o empleat públic d'execució penal ha de complir les ordres que li assigni el superior jeràrquic competent, en la mesura que es corresponguin amb les formalitats del cas i tinguin com a objecte la realització d'actes de servei vinculats amb la naturalesa de les seves funcions, tret dels supòsits d'arbitrarietat o il·legalitat manifestes.

2. Quan l'ordre del superior jeràrquic constitueixi una infracció manifesta, clara i terminant de l'ordenament jurídic, l'empleada o empleat públic d'execució penal té l'obligació ètica i legal d'abstenir-se de complir-la. Té l'obligació ètica de comunicar al superior que ha emès l'ordre, d'una manera raonada, formal i respectuosa, els motius de la seva discrepància. Si el superior prossegueix amb la mateixa ordre, cal que l'empleada o empleat públic s'abstingui d'acomplir-la i ho comuniqui immediatament a l'autoritat de la qual el superior depèn, o a l'autoritat judicial, si escau.

3. El superior jeràrquic resta vinculat per les disposicions d'aquest Codi ètic. Ha de respectar els marges i límits ètics de les ordres que dicti. Les disposicions de l'autoritat competent en matèria d'execució penal han de regular els comportaments i les accions basades en una concepció ideològica de contingut democràtic.

Base 17

Principi de capacitat professional i exemplaritat

En l'exercici de les seves funcions, l'empleada o empleat públic d'execució penal ha d'extremar el zel professional de tal manera que la realització de les seves obligacions sigui una referència efectiva d'exemplaritat en la seva actuació front els altres.

Base 18

Regals i prebendes

L'empleada o empleat públic d'execució penal s'ha d'abstenir de sol·licitar prebendes i ha de refusar qualsevol regal, favor, benefici, promesa o servei en condicions avantatjoses que pugui condicionar la realització de les seves funcions, sens perjudici d'allò que s'estableix al Codi penal. En cas d'obsequis de major significació de caràcter institucional, s'han d'incorporar al patrimoni de l'Administració de la Generalitat de Catalunya, en els termes previstos a la normativa vigent en matèria de patrimoni.

Base 19

Ús adequat dels béns i serveis

L'empleada o empleat públic d'execució penal s'ha d'abstenir de fer un ús impropï dels béns i serveis que l'Administració competent posi a la seva disposició per raons del càrrec. Cal que sigui auster, sobri i rigorós a l'hora d'adquirir i utilitzar material, i ha de tenir la cura necessària de l'instrumental al seu càrrec.

Base 20

Compliment de l'horari i la jornada laboral

L'empleada o empleat públic d'execució penal, en el marc d'una actitud col·laboradora, ha d'utilitzar la jornada i horari laboral en un esforç responsable per tal d'acomplir les seves tasques. Per evitar un dany o detriment envers el servei o la resta de treballadors, cal que es reflexionin i valorin amb actitud autocrítica tots aquells supòsits que afavoreixen l'absència injustificada de la feina.

Base 21

Racionalitat en l'acompliment de tasques

Davant de situacions extraordinàries i urgents, a l'empleada o empleat públic d'execució penal li correspon efectuar aquelles tasques estrictament necessàries per atendre les necessitats provocades per la situació esmentada, tot i que atesa la seva naturalesa o modalitat, no es corresponguin estrictament amb les que siguin inherents al seu càrrec. En qualsevol cas, l'Administració competent en matèria d'execució penal ha d'adoptar les mesures adients per disposar d'una cobertura racional, equilibrada i suficient dels seus recursos humans.

Base 22

Cooperació en el compliment de la legalitat

L'empleada o empleat públic d'execució penal ha de posar en coneixement del seu superior o de les autoritats competents qualsevol fet o anomalia que indiquin una possible pertorbació de la vida normal de l'establiment, com també aquells actes dels quals tingui coneixement amb motiu o a causa de l'exercici de les seves funcions, que puguin perjudicar les administracions públiques o constituir un delictes, dany, lesió o violació de qualssevol de les disposicions contingudes en aquest Codi ètic.

Base 23

Eradicació de les corrupteles

1. L'empleada o empleat públic d'execució penal ha d'adoptar un patró moral bàsic que interactuï no només en els supòsits de corrupció, sinó també mitjançant conceptes de valor o d'oportunitat que permetin evitar i eradicar les corrupteles administratives i la incompetència o mediocritat en el funcionament dels serveis públics.

2. En referència al present Codi ètic cal entendre com a corruptela qualsevol acció o omissió que comporti de manera implícita una clara desviació de l'interès general en benefici d'interessos particulars, propis o d'altri i, d'aquesta manera, es vulnerin els principis d'integritat i imparcialitat que han de presidir la funció pública.

Base 24

Principi de bona administració

L'empleada o empleat públic d'execució penal s'ha d'allunyar de conductes i actuacions rutinàries, i ha d'adoptar iniciatives que es basin en el bon judici, per tal de reduir un dany potencial i assolir un grau d'eficàcia que es basi en un bon treball.

Base 25

Dependències i serveis

En els establiments de compliment de penes i mesures penals cal tenir present una vida de col·lectivitat organitzada a partir d'una separació adient de les persones que s'hi troben ingressades, com també una distribució equitativa i racional del conjunt de dependències i serveis necessaris per permetre una convivència ordenada.

Base 26

Prohibició de la tortura i de les penes i tractes degradants

1. Els i les professionals de l'execució penal han de revisar, prevenir i eradicar els mitjans coercitius que encobreixin o emmascarin una situació de tortura o tractes inhumans i degradants envers les persones privades de llibertat.

2. Els i les professionals de l'execució penal en l'exercici de les seves funcions, no han d'imposar sancions encobertes ni adoptar mesures de coacció que no derivin de l'exercici estricte de les seves competències.

Base 27

Ús mínim de la força i la proporcionalitat

1. Els i les professionals dels serveis de l'execució penal, quan tinguin la necessitat ineludible d'utilitzar la força física en l'exercici de la legítima defensa, pròpia o d'altri, han d'actuar amb un respecte rigorós envers les exigències legals, atènyer-se a criteris de proporcionalitat, i excloure'n d'altres de caire disciplinari o d'exemplaritat.

2. Els i les professionals dels serveis de l'execució penal, quan per al compliment de les seves funcions es faci necessari l'ús de la força física, l'han d'utilitzar només en aquells supòsits que sigui totalment indispensable, com a darrera mesura, sempre durant el temps necessari i amb respecte al criteri de proporcionalitat. Cal que disposin de l'autorització reglamentàriament prevista, i tot el personal ha d'estar capacitat per a l'ús de la força, tant a nivell individual com col·lectiu.

Base 28

Promoció de les obligacions dels interns

L'empleada o empleat públic d'execució penal ha de garantir el ple exercici dels drets de les persones que compleixin penes i mesures penals, i ha de promoure les accions necessàries per vetllar pel compliment estricte de les obligacions que els són exigibles, i perquè aquestes persones mantinguin una actitud respectuosa i considerada envers les autoritats, professionals, col·laboradors de l'Administració d'execució penal, i la resta de persones, tant a dins com a fora dels establiments i els diversos equipaments d'execució penal.

Capítol IV

Principis i valors en relació amb la societat en general

Base 29

Informació i transparència

1. L'empleada o empleat públic d'execució penal ha d'actuar, en el seu comportament social, amb rectitud, honradesa i honestetat, i intentar satisfer l'interès general. S'ha de fonamentar en consideracions objectives destinades cap al bé comú, i rebutjar qualsevol profit o avantatge personal. Cal que s'abstingui de qualsevol activitat privada o interès que pugui comportar un risc de conflicte d'interessos per si mateix o persona interposada.

2. L'empleada o empleat públic d'execució penal que exerceix funcions com a superior jeràrquic ha d'ordenar la transmissió efectiva d'informació veraç i transparent als ciutadans sobre el servei públic que li ha estat encomanat, mitjançant els òrgans institucionals competents, amb els límits legalment establerts.

L'empleada o empleat públic d'execució penal ha d'informar les persones relacionades amb el servei públic que li ha estat encomanat, dels seus drets i obligacions, d'acord amb el que estableixin les lleis i les instruccions derivades dels seus superiors.

3. En tot allò relatiu al servei públic que li hagi estat encomanat, l'empleada o empleat públic d'execució penal ha d'exercitar el seu dret d'expressió, de manera individual o col·lectiva, amb la deguda discreció sobre els assumptes que conegui per raó del seu càrrec. Ha d'actuar amb sigil i reserva envers qualsevol informació o expressió que pugui afectar la seguretat del servei, de les instal·lacions, de les persones dels funcionaris i dels interns, com també de la seva intimitat.

Base 30

Dret de participació

L'empleada o empleat públic d'execució penal ha de facilitar el dret de participació de les persones que compleixen penes i mesures penals, de les seves famílies i d'organitzacions no governamentals en cadascuna de les tasques que es deriven de la intervenció en matèria d'execució penal, i facilitar especialment la col·laboració de les institucions i les associacions dedicades a la resocialització i l'ajuda dels reclusos. Ha d'intentar reduir al màxim els efectes nocius de l'internament, afavorir els vincles socials i l'accés a les prestacions públiques.

Base 31

Respecte a la diferència i la diversitat cultural

Els i les professionals de l'execució penal han d'actuar en ordre a la integració i respecte als diversos trets diferencials de l'individu, amb respecte envers la pluralitat i diversitat cultural, política, de raça, nacional, ètnica, religiosa o d'orientació sexual, i promoure'n la participació, i tots aquells trets que poden influir d'una manera favorable el procés d'inserció social.

Base 32

Protecció dels menors en l'àmbit de l'execució penal

1. Són principis rectors en l'actuació dels professionals de l'execució penal la preeminència de l'interès del o la menor, la seva integració familiar i social i la prevenció de totes aquelles situacions que en puguin perjudicar el desenvolupament personal.

2. En els supòsits dels menors que conviuen amb les seves mares internes en equipaments d'execució penal, en aquells conflictes que sorgeixen entre els drets dels infants i els de la mare a causa de l'internament, cal que prevalgui l'interès del menor per damunt de qualsevol altre interès legítim que hi pugui concórrer. Cal intentar no ferir la sensibilitat dels menors.